

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

***ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
У ПРОЦЕСІ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ
ПОТРЕБАМИ***

Збірник наукових праць

Харків – 2021

ЗМІСТ

Алейнікова Н. О. Обґрунтування доцільності використання техніки алмазної вишивки у логопедичній роботі.....	9
Астапова Т.М., Кононенко О.М., Соловійова О.О. Партнерство закладів позашкільної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів у процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами	12
Белевцова І. М. Соціальна адаптація дітей з особливими потребами в освітньому просторі.....	16
Білоусов О.М., Петрикiна А.С. Музей закладу освіти як прогресивний культурно-освітній простір у роботі зі школярами з порушеннями зору (із досвіду роботи).....	18
Блінова Т.А. Особливості корекційної допомоги дітям із ЗПР на шляху їх соціалізації	22
Боловіна Н.О. Проблема інтересів дітей з інтелектуальними порушеннями у спеціальних психолого-педагогічних дослідженнях	25
Бондаренко А.С. Особливості танцювально-рухової терапії	28
Бугаєнко В.В. Онтогенез фонетико-фонематичної сторони мовлення дітей...	30
Гайденок К. А. І.П. Соколянський про соціальне виховання дітей з особливостями психо-фізичного розвитку (20-30 рр. ХХ ст)	34
Галій А.І. Урахування особливостей емоційно-особистісного розвитку дітей із ЗПР у процесі гурткової роботи	37
Галій А.І., Сусліченко К. С. Залучення дітей з особливими освітніми потребами до гурткової роботи під час вивчення математики.....	41
Гончаренко М.С. Валеологічний підхід до навчання студентів з особливими освітніми потребами	44
Гончарова Н.М., Литвищенко Т.І. Гурткова робота у спеціальній школі як складова соціалізації дітей з особливими освітніми потребами	47
Дмитрієва І. В., Івкова О. М. Особливості використання фольклору В освітньому процесі спеціальної школи	51
Докійчук І.О. Загальна характеристика навчання дітей із порушеннями зору в закладах позашкільної освіти	55
Долганюк О.В., Зубрилова О.М. Гурткова робота у спеціальній школі для дітей з інтелектуальними порушеннями	57
Єпіфанова-Кожевнікова Т.В. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами під час роботи гуртка «чарівний світ леґо-конструктора»	62
Гордієнко І.В., Єрмачкова. Д.О. Вплив трудового виховання на формування соціальної та життєвої компетентності дітей з інтелектуальними порушеннями	64
Заможська Г. Ю. Формування міжособистісних стосунків учнів інклюзивних класів	67
Захарова Д.І. Соціалізація дітей з помірними інтелектуальними порушеннями за допомогою корекційного навчання і виховання	69

зростання кожної дитини з особливими освітніми потребами як успішного творця майбутнього, формування та розвиток навичок та вмінь, які у майбутньому сприятимуть навчанню протягом життя.

Педагог, який керує гуртковою роботою, повинен бути творцем комфортного середовища, максимально природнього та зрозумілого для дитини з особливими освітніми потребами. Необхідно спонукати дітей вигадувати власні історії і ділитися ними один з одним. Заохочувати, схвалювати кожную спробу дитини проявляти оригінальність, гнучкість мислення, продукувати креативні відповіді і рішення, висувати самостійні ідеї. В процесі роботи важливо переконатися, що кожна дитина бере активну участь у виконанні завдання. Не акцентувати увагу на кінцевому результаті, а заохочувати і підтримувати процес його досягнення. Підтримувати прагнення дітей допомагати іншим, допомогти скоординувати свої особисті інтереси з інтересами команди, не дозволяти дітям негативно висловлюватися стосовно успіхів чи невдач один одного.

Завдяки емоційно комфортному середовищу стає можливою взаємодія учасників в інклюзивному гуртку. Спільна конструктивна діяльність, з одного боку, не потребує активного мовленнєвого спілкування між учасниками, що є перепорою для деяких категорій дітей з особливими освітніми потребами, але в той же час є джерелом створення ситуацій, коли виникає необхідність поставити питання, попросити необхідну деталь, є стимулом та мотивацією для активного мовлення дитини з ООП.

Програма гуртка має назву «Безмежний світ гри з LEGO» і це справді так. Немає рамок, немає обмежень, є лише безмежний простір для творчості, розвитку, спілкування, соціалізації і включення в життя.

Література

1. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник / Упорядник О. Рома - THE LEGO Foundation, 2018.- 44 с.
2. Дошкольная сурдопедагогика: Воспитание и обучение дошкольников с нарушением слуха.- М.: ВЛАДОС, 2001.- 304с.
3. Програма розвитку дитини «Безмежний світ гри з LEGO» / О.Ю.Рома, В.Ю. Близнюк, О.П. Борук. – the LEGO Foundation, 2016.- 140 с.
4. ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК в освітньому просторі школи. Методичний посібник / Упорядник О. Рома – THE LEGO Foundation, 2018.- 32 с.

Гордієнко І.В., Єрмачкова Д.О.

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди

ВПЛИВ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У сучасних спеціальних закладах освіти створюються сприятливі умови для всебічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, забезпечується належний рівень сформованості їхньої соціальної позиції.

Поняття «компетентність» у наш час органічно увійшло в педагогічний обіг, науковці намагаються дати визначення освітнім, життєвим і педагогічним компетентностям. В основі концепції компетентності лежить ідея виховання компетентної людини та працівника, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання й беручи на себе відповідальність за певну діяльність. На думку дослідників, компетентність – це специфічна здатність, яка дає змогу ефективно розв’язувати проблеми, що виникають у реальних ситуаціях життя. У людини повинні бути певні знання інструменти, особливі способи мислення й життєві навички. Вищі рівні компетентності передбачають ініціативу, організаторські здібності, здатність оцінювати наслідки своїх дій. [1.5]

Теоретичною опорою вирішення цього питання стали дослідження в галузі сучасної олігофренопедагогіки і психології розумової відсталості. Результати досліджень вітчизняних і зарубіжних психологів та педагогів-дефектологів В. Бондаря, Л. Виготського, М. Вержиковської, Г. Дульнєва, Н. Коломінського, В. Мачихіної, Ж. Намазбаєвої, Т. Пороцької, С. Рубінштейна, В. Синьова, І. Татьянчикової, О. Хохліної, Ж. Шиф та ін. показують наявність потенційних можливостей корекції та компенсації розвитку розумово відсталих, висувують ідею реабілітації і максимального залучення їх у соціальний простір.

Посилаючись на фахівців як в області медицини, так і в області психології М. Певзнера, А. Лурія, В. Лубовського, Л. Виготського, Г. Дульнєва, О. Леонтьєва, А. Запорожця, П. Гальперіна, Б.Пінського, В. Занкової, які у своїх дослідженнях прийшли до того, що прогноз розвитку та соціальної адаптації розумово відсталих дітей більшою мірою залежить від системи виховання і навчання, а також від ступеня розумової відсталості.

Проблемам психології трудової діяльності, вивченню особливостей протікання трудових процесів у розумово відсталих дітей присвячені дослідження вчених В. Бондаря, А. Корнієнка, С. Максименка, Б.Пінського.

Дидактичні основи побудови професійно-трудоного навчання у допоміжній школі висвітлювалися в працях відомих учених-дефектологів О. Граборова, Г. Дульнєва, І.Єременка. В них розкрито специфічні особливості становлення психіки розумово відсталих і розроблено засоби педагогічної корекції основної вади. Досвід роботи допоміжних шкіл з цієї проблеми висвітлювався у публікаціях В. Бондаря, В. Карвяліса, Г. Мерсіянової та ін. [2.2]

Компетентнісно-спрямована освіта передбачає внесення суттєвих змін у змістову, проектно-технологічну, виховну, управлінську архітектуру української школи. У структурі навчання посилюється роль і значення освоєння способів діяльності, підвищення їх технологічності, створення умов для активної соціальної дії, проектної, дослідницької діяльності. Формування компетентності учнів, тобто їх здатності мобілізувати знання у реальній життєвій ситуації, – найактуальніша проблема інноваційної школи.

Низький рівень професійно-трудової підготовки розумово відсталих учнів є однією з причин того, що суспільство несе відчутні економічні та моральні втрати, оскільки підліток стає тягарем для суспільства та батьків, під впливом несприятливих умов і обставин може стати на шлях антисоціальної поведінки.

Вирішуючи найважливіші задачі соціальної реабілітації дітей з інтелектуальними порушеннями, трудове навчання займає одне з центральних місць у загальній системі освіти. [3.4]

Діти з порушенням інтелектуального розвитку обмежено володіють комунікабельними здібностями, вони схильні до неадекватних реакцій, не усвідомлюють своїх відносин з оточуючими, особистий інтерес таких дітей завжди превалює над інтересами колективу. Спілкування з незнайомими і навіть знайомими викликає великі труднощі. Якщо дитина і вступає в контакт, то спілкування дуже ускладнене тим, що вона не може правильно побудувати свої питання, у неї бідний словниковий запас, порушення мовлення, що негативно відбивається на процесі її адаптації, починають формуватися негативні риси характеру.[4.3]

Для того, щоб процес соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями проходив найбільш повноцінно, необхідно проводити ознайомлення дітей із соціальною дійсністю в єдності мотиваційного, когнітивного і діяльнісно-практичного аспекту їх життєдіяльності.

Основні характеристики особистості дитини з інтелектуальними порушеннями покладаються на розвиток вищих психічних функцій, тому важливо, щоб педагогічне управління розвитком дитини відбувалося через створення умов для «вживлення» компонентів соціального досвіду в структуру особистості дитини, що сприяє формуванню його власної картини світу в єдності свідомості, ставлення та поведінки. В основі процесу соціальної адаптації лежить ознайомлення дітей із соціальною дійсністю. При цьому важливо, щоб були враховані вікові новоутворення дитини, так як ці крите.

Включення дитини з порушеннями інтелектуального розвитку в трудову діяльність завжди визнавалось однією із найважливіших умов їх підготовки до самостійного життя.[5.1]

Задачами трудової підготовки учнів з інтелектуальними порушеннями є виховання мотивованого ставлення до праці; формування відповідних якостей особистості (вміння працювати в колективі, відповідальності тощо); корекція і компенсація засобами трудового навчання порушень фізичного і розумового розвитку; професійна підготовка до виробничої праці. Гурткова робота дає можливість розширювати світогляд вихованців та готувати їх до майбутньої трудової діяльності.

Отже, трудова діяльність для соціалізації дітей з особливими потребами дозволяє дитині самостійно забезпечувати собі життєво-важливе функціонування; у міру набуття трудових умінь дитина набуває почуття впевненості; зменшується небезпека щодо неможливості вижити без дорослих, сприяє розвитку рольових якостей, формуванню вміння докладати зусилля для досягнення мети, що надзвичайно важливо для людини, і чим раніше вона починає відчувати задоволення від трудових зусиль, тим оптимістичніше буде

дивитися на світ, так як отримає впевненість у своїй здатності долати труднощі. Трудова діяльність сприяє розвитку творчості не тільки на рівні уяви, як це відбувається в грі, але і на рівні отримання матеріальних результатів творчості; у трудовій діяльності дитина стає перетворювачем, що піднімає її на вищу сходинку соціалізації в межах наявного віку.

Література

1. Золотоверх В.В. Еволюція поглядів на трудову діяльність та її роль у розвитку розумово відсталої дитини / В.В. Золотоверх // Дефектологія. - 2008.
2. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудове навчання у спеціальному загальноосвітньому закладі для розумово відсталих дітей. Київ, 2011. - С. 3 -7.
3. Прядко Л. О. Особливості формування соціальної компетентності дітей, які відвідують реабілітаційний центр. / Л. О. Прядко / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – (Серія 19 : «Корекційна педагогіка та психологія»). – Вип. 20. – С. 206- 209.
4. Положення про навчально-реабілітаційний центр. Нормативна база.
5. Телешман В. І. Розвиток соціальної компетентності учнів з особливими потребами в умовах спеціальної школи-інтернату / В. І. Телешман. – Чернівці, 2003. – 9 с.

Заможська Г. Ю.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
природничого факультету
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ УЧНІВ ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСІВ

Міжособистісне спілкування - необхідна умова життя людей, без нього неможливо повноцінно сформувати психічну функцію людини. Потреба дитини в спілкуванні з однолітками розвивається з 3-4 років і збільшується з віком. Придбання навичок соціальної взаємодії з групою однолітків і здатність подружитися-одна з найважливіших завдань у розвитку дітей дошкільного і шкільного віку. Спілкування з однолітками не тільки формує самооцінку і допомагає дітям спілкуватися в нових умовах, але також заохочує їх до розвитку та навчальної діяльності. Відносини дітей багато в чому визначаються педагогом за рахунок організації освітнього процесу. Сприяє формуванню дитячих ситуацій та міжособистісних відносин.

З точки зору поліпшення освіти школи в Україні питання розвитку міжособистісних відносин у школярів з низьким рівнем розумового розвитку, в тому числі дітей із затримкою психічного розвитку в процесі навчання, стає важливим і є одним з актуальних в різних аспектах психології і педагогіки. Особливості міжособистісних відносин дітей з ЗПР досить широко розглядаються в психологічній літературі [4, 31].

Формування повноцінного спілкування особливо актуально для дітей з порушеннями розвитку. За рівнем комунікативної активності діти відстають від дітей, які розвиваються нормально. Дефект комунікативної сфери не забезпечує процес спілкування і, отже, не сприяє розвитку когнітивної діяльності. Такі діти вкрай повільно формують і фіксують мовні форми, в мовній творчості немає незалежності; спостерігається постійне фонетичне недорозвинення,